فصلنامه تحقیقات جدید در علوم انسانی
Human Sciences Research Journal
دوره جدید، شماره بیست و سوم، زمستان ۱۳۹۸، صص ۱۲۴-۱۰۷ New Period, No 23, 2020, P 107-124
شماره شاپا (۷۰۱۸-۲۴۷۶) ISSN (2476-7018)

بررسی رابطه احساس خودکارآمدی و اضطراب کتابخانه‌ای در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان

فاطمه آقاجانی[۱]. سعید غفاری[۲]
۱. کارشناسی ارشد مطالعات کتابخانه‌های عمومی و کارمند دانشگاه صنعتی اصفهان. ایران
fa_ag1976@yahoo.com
۲. عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور قم. ایران

چکیده

هدف: پژوهش حاضر به بررسی رابطه احساس خودکارآمدی و اضطراب کتابخانه‌ای در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان پرداخته است.

روش پژوهش: پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی پیمایشی انجام شده است. جامعه پژوهش کلیه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان می‌باشند که از بین آن‌ها بر اساس جدول مورگان ۳۳۳ نفر به عنوان نمونه به صورت تصادفی انتخاب شدند. برای گردآوری اطلاعات از دو پرسشنامه خودکارآمدی شوارترز (۱۹۸۲) و مقیاس اضطراب کتابخانه‌ای بوستیک (جوکار و طاهریان، ۱۳۸۷) استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار spss و از آزمون‌های آماری تی تک متغیره و تحلیل واریانس و آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای اثبات فرضیه‌ها استفاده شد.

یافته‌ها: حجم نمونه ۳۳۳نفر و پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ برای پرسشنامه خودکارآمدی برابر ۰/۷۹۱ و پرسشنامه اضطراب ۰/۹۰۷ محاسبه شده است که مقدار مطلوبی می‌باشد. برای تحلیل استنباطی در همه جداول از آزمون در سطح $\alpha=$ ۰/۰۵ استفاده شده است. وضعیت خودکارآمدی جامعه پژوهش در حد مطلوب و بالاتر از حد متوسط نشان داده شد. میزان اضطراب کتابخانه‌ای و مولفه‌های آن در نمونه پژوهش کمتر از حد متوسط بود. تنها میزان اضطراب عامل مکانیکی در حد متوسط بود. بیشترین اضطراب مربوط به عامل راحتی می‌باشد. اضطراب کتابخانه‌ای به صورت معناداری در دانشجویان مرد نسبت به زن و دانشجویان کارشناسی ارشد نسبت به دکتری بالاتر بود ($p<$۰/۰۵). در عین حال، خودکارآمدی به طور معناداری در دانشجویان دکتری نسبت به کارشناسی‌ارشد بالاتر نشان داده شد ($p<$۰/۰۵) ولی از نظر

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

جنسیت تفاوت معناداری ندارد. سطح خودکارآمدی و میزان اضطراب کتابخانه‌ای، رابطه معنادار و منفی داشتند.

نتیجه‌گیری: با افزایش خودکارآمدی در دانشجویان کارشناسی ارشد اضطراب کتابخانه‌ای کاهش می‌یابد. وجود اضطراب کتابخانه‌ای و همچنین رابطه آن با خودکارآمدی در بین دانشجویان اتخاذ راهکارهای لازم برای کاهش اضطراب و افزایش خودکارآمدی را از سوی مسئولان کتابخانه‌ها و کتابداران ایجاب می‌کند. همچنین انجام پژوهش‌های بیشتری در این زمینه توصیه می‌شود.

واژه‌های کلیدی: اضطراب کتابخانه‌ای، خودکارآمدی، دانشجویان تحصیلات تکمیلی، دانشگاه صنعتی اصفهان

مقدمه:

نقش اساسی و جایگاه ویژه کتابخانه در دانشگاه‌های امروز، این نهاد علمی و فرهنگی را به عنوان سنگ بنای اصلی آموزش و تحقیق و توسعه مطرح می‌کند و از طرفی استفاده بهینه از کتابخانه‌های دانشگاهی عامل تعیین‌کننده‌ای است که می‌تواند بر کیفیت آموزش و پژوهش در دانشگاه‌ها به نحو شاخصی اثرگذار باشد. استفاده دانشجویان از کتابخانه‌های دانشگاهی در صورتی کارآمدی لازم را خواهد داشت که علاوه بر برخورداری کتابخانه از شرایط و امکانات مناسب، آرامش و امنیت ذهنی و روانی دانشجویان در استفاده از کتابخانه نیز در بیشتربن حد ممکن تامین شده باشد. عادات استفاده از کتابخانه تاکنون از سوی محققان مختلف بررسی شده و در این پژوهش‌ها، عدم استفاده از کتابخانه به عنوان امری شایع در بسیاری از افراد مورد مطالعه، مشاهده شده است (کلولند[1] ۲۰۰۴). امروزه روش‌ها و فرآیندهای دستیابی به اطلاعات در کتابخانه‌ها تنوع و پیچیدگی فراوانی یافته و دلایل گوناگونی مانند آشنایی ناکامل دانشجویان با شیوه‌ها و ابزارهای جدید فناوری اطلاعات، طرز تلقی فردی دانشجویان و عدم اطلاع از کمک‌های بالقوه کتابداران در دستیابی به اطلاعات، می‌تواند استفاده از کتابخانه را برای دانشجویان به تجربه‌ای ناخوشایند و توام با اضطراب تبدیل نماید. در این راستا آشنا کردن کاربران با مفهوم اضطراب کتابخانه‌ای و جنبه‌های گوناگون آن و بیان این مطلب که اضطراب امری شایع در میان کاربران کتابخانه‌ها به شمار می‌رود، باعث می‌شود کاربران خود را در این احساسات منفی تنها ندانسته و درنتیجه اضطراب کمتری تجربه کنند (کارلایل[2] ۲۰۰۷).

1- cleveland
2- carlile

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

بیان مسئله:

کتابخانه‌های دانشگاهی در عین حال که برای برخی از دانشجویان محل امنی برای تحقیق و مطالعه به شمار می‌رود، برای برخی دیگر منشا ایجاد زمینه‌های اضطراب و به گونه‌ای است که استفاده موفقیت‌آمیز آنها از کتابخانه را به نحوی مخرب تحت تاثیر قرار می‌دهد. این اضطراب در استفاده از کتابخانه، می‌تواند منشاء ایجاد اضطراب‌های بیشتری برای دانشجویان باشد و در نهایت منجر به استفاده غیرمفید آنها از کتابخانه‌های دانشگاهی شود (جیائو و آنوگیوزی[1] ۱۹۹۷). ملون اولین شخصی بود که مفهوم اضطراب کتابخانه‌ای را در سال ۱۹۸۶ به صورت نظریه‌ای رسمی مطرح کرد. اضطراب کتابخانه‌ای احساسی عمومی از تنش و ترس است که توسط دانشجویان در هنگام استفاده واقعی و یا زمانی که قصد استفاده از کتابخانه‌های دانشگاهی را دارند، تجربه می‌شود (برانان[2] ۲۰۰۳). به گفته ملون، دانشجویان مبتلا به اضطراب کتابخانه‌ای، در گردآوری اطلاعات مورد نیاز خود در تحقیقات کتابخانه‌ای دچار چنان اضطرابی می‌شوند که آنها را از برخورد منطقی و موثر با مساله باز می‌دارد (ملون[3] ۱۹۸۸). قدم بعدی در این حوزه در سال ۱۹۹۲ توسط باستیک برداشته شد. وی مقیاس اندازه‌گیری اضطراب کتابخانه‌ای را تهیه کرد که از آن زمان تاکنون به عنوان ابزاری برای سنجش اضطراب کتابخانه‌ای استفاده شده است (نارمنجی، ۱۳۸۸). باستیک پنج عامل: موانع کارمندان، موانع عاطفی، موانع احساس راحتی در کتابخانه، موانع آگاهی از کتابخانه و موانع مکانیکی را شناسایی نموده است. علاوه بر موارد ذکر شده ویژگی‌های شخصیتی افراد و عوامل روانشناختی مختلفی وجود دارند که می‌توانند بر اضطراب کتابخانه‌ای تاثیر داشته باشند. یکی از این عوامل احساس خودکارآمدی است. خودکار آمدی از لحاظ روانشناسی عبارت است از انتظارات و تصور یک فرد از موفقیت در کار یا رسیدن به یک نتیجه خوب از طریق فعالیت (نصیری، ۱۳۷۸). برخی از محققان و روانشناسان از مفهوم خودکارآمدی عمومی به معنی باورها و قضاوت‌های افراد درباره کفایت و توانایی کلی‌شان در مواجهه با رخدادها یا موقعیت‌های تنیدگی‌زا و تهدیدکننده استفاده کرده‌اند (اسکولز[4] و همکاران، ۲۰۰۲، مادوکس[5] ۲۰۰۲). پژوهش حاضر بر آن است تا ضمن بررسی میزان اضطراب کتابخانه‌ای و سطح خودکارآمدی دانشجویان، وجود رابطه بین این دو متغیر را در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان بررسی نماید.

1- Jiao & onwuegbuzie
2- Brannan
3- Mellon
4- Scholz
5- Maddux

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

پیشینه پژوهش:

در ادامه به پژوهش‌های مرتبطی که در این زمینه انجام شده است می‌پردازیم:

ـ جوکار و طاهریان (۱۳۸۷) به بررسی و مقایسه میزان اضطراب کتابخانه‌ای در بین استفاده کنندگان کتابخانه میرزای شیرازی (دانشگاه شیراز) پرداختند و سپس میزان این اضطراب را براساس متغیرهای جنسیت، مقطع تحصیلی، رشته (کتابداری و غیرکتابداری) و نیز استفاده یا عدم استفاده از کتابخانه قبل از ورود به دانشگاه مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که میانگین اضطراب کتابخانه‌ای در زنان و مردان و نیز افرادی که قبل از ورود به دانشگاه از کتابخانه استفاده می‌کرده‌اند و آنهایی که استفاده نمی‌کرده‌اند اختلاف معنی‌داری نداشت. آنها همچنین در نتایج خود بیان می‌کنند که این معنی‌دار بودن تنها مربوط به عوامل پذیرا بودن کارکنان و اعتماد کتابخانه‌ای (اعتماد دانشجویان به کتابدار) بود و در مورد سایر عوامل موثر بر اضطراب کتابخانه‌ای اختلاف معنی‌داری گزارش نشد.

ـ حریری، نعمتی لفمجانی (۱۳۸۸) اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان دانشکده علوم توانبخشی دانشگاه علوم پزشکی ایران را مورد بررسی قراردادند. براساس یافته های آنها، اضطراب کتابخانه ای دانشجویان مورد بررسی در حد متوسط بود. همچنین میانگین اضطراب کتابخانه‌ای در کلیه‌ی مقیاس‌های فرعی موانع کارکنان، موانع عاطفی، دانش کتابخانه‌ای، راحتی در کتابخانه و موانع مکانیکی نیز در حد متوسط است، با این تفاوت که در مقیاس فرعی موانع مکانیکی، سطح اضطراب در طیف بالای حد متوسط قرار دارد. یافته‌های پژوهش تفاوت معنی‌داری در اضطراب کتابخانه‌ای برحسب مقطع و پایه‌ی تحصیلی نشان نداد، تنها در مقیاس فرعی موانع مکانیکی، مردان به نحو معنی‌داری نسبت به زنان اضطراب کتابخانه‌ای بیشتری داشتند.

ـ عرفان منش، دیده‌گاه و محمدی(۱۳۹۲) به بررسی اضطراب کتابخانه‌ای در میان دانشجویان دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شیراز پرداختند. طبق یافته‌های آنها، مقایسه میزان اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان زن و مرد حاکی از آن بود که اضطراب کتابخانه‌ای مردان در تمامی ابعاد آن بالاتر از زنان بوده است. همچنین مقایسه ابعاد هشت‌گانه اضطراب کتابخانه‌ای نشان داد که بعد دسترسی به خدمات بیشترین، و بعد کارکنان کتابخانه کمترین تأثیر را در اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان داشته‌اند.

ـ نوحی (۱۳۹۱) در پژوهشی رابطه احساس خودکارآمدی و اضطراب کتابخانه‌ای در دانشجویان دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) را بررسی کرده است. بر اساس یافته‌ها بیشترین اضطراب مربوط به موانع منابع بوده و کمترین اضطراب نیز به موانع عاطفی اختصاص دارد. سطح خودکارآمدی دانشجویان در سطح متوسطی قرار دارد. رابطه میان خودکارآمدی و اضطراب کتابخانه‌ای در هر دو گروه زنان و مردان دارای تفاوت معنی‌دار است. همبستگی نمرات خودکارآمدی و اضطراب کتابخانه‌ای در مقطع کارشناسی معنی‌دار و در مقطع کارشناسی‌ارشد معنی دار نیست.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

ـ غفاری و علیپور (۱۳۹۵) رابطه احساس خودکارآمدی و اضطراب کتابخانه‌ای در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه خوارزمی را بررسی کردند. طبق یافته‌ها، وضعیت خودکارآمدی جامعه پژوهش در حد مطلوبی نشان داده شد. میزان اضطراب کتابخانه‌ای در جامعه پژوهش کمتر از حد متوسط بود. اضطراب کتابخانه‌ای به صورت معناداری در دانشجویان دختر نسبت به پسر و دانشجویان کارشناسی ارشد نسبت به دکتری بالاتر بود. درعین حال، خودکارآمدی به طور معناداری در دانشجویان دکتری نسبت به دانشجویان کارشناسی ارشد بالاتر نشان داده شد. سطح خودکارآمدی در دانشجوبان دختر و پسر یکسان بود. در سطح خودکارآمدی و میزان اضطراب کتابخانه‌ای، رابطه معنادار و منفی داشتند.

ـ سیدحسینی، خسروی و بصیریان جهرمی (۱۳۹۶) به بررسی رابطه جنسیت با میزان اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر بوشهر پرداختند. یافته‌ها نشان داد دانشجویان دو دانشگاه علوم پزشکی بوشهر و خلیج فارس از اضطراب کتابخانه‌ای پایین‌تر از سطح متوسط برخوردارند و این اضطراب فقط در مؤلّفه "عوامل مکانیکی" بالاتر از سطح متوسط قراردارد. با مقایسه دانشجویان دختر و پسر مشاهده شد که آنها در سطح معناداری ۰/۹۷ تفاوتی از نظر اضطراب کتابخانه‌ای ندارند؛ البته از نظر مقایسه مؤلّفه‌ها، دانشجویان دختر و پسر فقط از نظر"عوامل ناشی از تعامل با کتابداران" تفاوت معناداری دارند.

ـ رحیمی و همکاران (۱۳۹۷) ارتباط خودکارآمدی با موفقیت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تهران را بررسی کردند. بر طبق یافته‌ها دانشجویان دارای خودکارآمدی قوی بودند. بین خودکارآمدی و مقطع تحصیلی، ناراحتی روحی، علاقه به رشته و رضایت از یادگیری ارتباط معنی داری مشاهده شد. بین خودکارآمدی و موفقیت تحصیلی ارتباط معنی‌داری وجود نداشت. موفقیت تحصیلی در زنان و مردان به طور معنی‌داری متفاوت بود.

ـ مچ و بروکس[1](۱۹۹۵) در پژوهشی اضطراب کتابخانه‌ای و تعیین تفاوت بین اضطراب کتابخانه‌ای و اضطراب وضعی که هر شخص ممکن است در زمان و موقعیت‌های خاصی آن را تجربه کند را مورد بررسی قراردادند. نتایج این پژوهش نشان داد افرادی که سطح اضطراب کتابخانه‌ای آنها بالاتر بود اعتماد به نفس کمتری داشتند.

ـ آنوگبوزی[2](۱۹۹۷) با پژوهش خود نشان داد دانشجویانی که سطوح بالاتری از اضطراب کتابخانه‌ای را تجربه می‌کنند، درنوشتن طرح پژوهشی خود نیز مشکلات بیشتری را تجربه کرده و طرح‌های با کیفیت پایین‌تری ارائه می‌دهند.

ـ جیائو و آنوگبوزی و دیلی (۱۹۹۷) در پژوهشی به بررسی رابطه خصوصیات فردی دانشجویان و ارتباط آن با اضطراب کتابخانه‌ای پرداختند. یافته‌ها نشان داد از میان عوامل پنجگانه اضطراب‌زا در مقیاس

1- Mech & Brooks
2- Onwuegbuzie

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

اضطراب کتابخانه‌ای بوستیک، عوامل مکانیکی و عاطفی بیشترین تأثیر را در اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان مورد بررسی ایفا می‌کردند.

ـ جیائو و آنوگبوزی (۱۹۹۹) در پژوهشی به بررسی رابطه اضطراب کتابخانه‌ای و ادراک شخصی دانشجویان تحصیلات تکمیلی پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد دانشجویانی که برداشت و ادراک منفی از خود دارند، بیشتر از سایرین در معرض تجربه اضطراب کتابخانه‌ای هستند.

ـ براون، وینگارت، جانسون، دنس[1](۲۰۰۴) در پژوهش خود دریافتند که برنامه‌های آموزشی کتابخانه می‌تواند به طور معنی‌داری سطح اضطراب کتابخانه‌ای و نیز موانع موجود در زمینه پیشرفت دانشگاهی را کاهش دهد. نتایج این پژوهش نشان دادکه دانشجویان پس از شرکت در جلسات آشنایی با کتابخانه، اضطراب کتابخانه‌ای کمتری نسبت به قبل از شرکت نشان دادند.

ـ کوان، آنوگبوزی و آلکساندر[2](۲۰۰۷) در پژوهشی رابطه میان تفکرانتقادی و اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان تحصیلات تکمیلی را مورد بررسی قراردادند. یافته‌های این پژوهش نشان داد افرادی که از مهارت‌های تفکر انتقادی پایینی برخوردارند، سطوح بالاتری از اضطراب کتابخانه‌ای را تجربه می‌کنند. بنابراین آموزش مهارت‌های تفکرانتقادی می‌تواند در کاهش اضطراب دانشجویان خصوصا در زمان انجام پژوهش کتابخانه‌ای مؤثر باشد.

ـ در پژوهش باورز[3](۲۰۱۰) میزان اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان به طورکلی در حد متوسط بود. دانشجویانی که دفعات بیشتری از کتابخانه استفاده می‌کردند میزان اضطراب کتابخانه‌ای کمتری داشتند ولی بین دیگر ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مثل: جنسیت، سن، معدل، و سال تحصیلی و میزان اضطراب کتابخانه‌ای آن‌ها تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد.

فرضیه پژوهش:

ـ بین اضطراب کتابخانه‌ای و ویژگی خودکارآمدی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان رابطه معنی‌داری وجود دارد.

ـ میزان اضطراب کتابخانه‌ای در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان از لحاظ جنسیت تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

ـ میزان خودکارآمدی در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان از لحاظ جنسیت تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

ـ میزان اضطراب کتابخانه‌ای در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان در دو گروه ارشد و دکتری تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

1- Brown, Weingart, Johnson, Dance
2- Kwon, Onwuegbuzie, & Alexander
3- Bowers

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

ـ میزان خودکارآمدی در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان در دوگروه ارشد و دکتری تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

متغیر پژوهش:

ـ اضطراب کتابخانه‌ای و خودکارآمدی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان

اهداف تحقیق:

هدف کلی:

ـ بررسی رابطه اضطراب کتابخانه‌ای و خودکارآمدی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان

اهداف فرعی:

ـ بررسی میزان اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان

ـ بررسی میزان خودکارآمدی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان

ـ بررسی میزان اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان به تفکیک جنسیت و مقطع تحصیلی (ارشد و دکتری)

ـ بررسی میزان خودکارآمدی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان به تفکیک جنسیت و مقطع تحصیلی (ارشد و دکتری)

اهمیت و ضرورت پژوهش:

کتابخانه‌ی دانشگاهی اولین و مهمترین مکانی است که دانشجویان برای مطالعه و پژوهش به آن مراجعه می‌کنند. با توجه به تعاریفی که از اضطراب کتابخانه‌ای مطرح گردید، این احساس ناخوشایند می‌تواند به عنوان عاملی روانشناختی، در استفاده مناسب از کتابخانه تاثیر نامطلوب داشته باشد. آشنا کردن کاربران با مفهوم اضطراب کتابخانه‌ای و جنبه‌های گوناگون آن و بیان این مطلب که اضطراب امری شایع در میان کاربران کتابخانه‌ها به شمار می‌رود باعث می‌شود کاربران خود را در این احساسات منفی تنها ندانسته و در نتیجه اضطراب کمتری تجربه کنند (کارلایل، ۲۰۰۷). به رغم این که اضطراب کتابخانه‌ای در چند دهه گذشته در خارج از ایران موضوع پژوهش‌های متعددی بوده است، در ایران پژوهش چندانی در رابطه با اضطراب کتابخانه‌ای و موانع روانشناختی بازدارنده از استفاده صحیح کتابخانه‌ها انجام نگرفته است. این پژوهش بر آن است که میزان و رابطه اضطراب کتابخانه‌ای با احساس خودکارآمدی را در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان مورد بررسی قرار دهد. یافته‌های این پژوهش با روشن کردن میزان و شدت و ضعف اضطراب کتابخانه‌ای در ابعاد مختلف موانع کارکنان، موانع عاطفی، موانع

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

مکانیکی، دانش کتابخانه‌ای، راحتی در کتابخانه و رابطه آنها با ویژگی احساس خودکارآمدی، زمینه ساز برنامه‌ریزی‌های لازم در جهت ایجاد محیط امن آموزشی و پژوهشی در کتابخانه‌های دانشگاهی می‌باشد. بدیهی است مسئولان کتابخانه‌ها و کتابداران با آگاهی و شناخت کافی نسبت به پدیده اضطراب کتابخانه‌ای و همچنین ویژگی خودکارآمدی می‌توانند بیش از پیش دانشجویان را در امر استفاده از کتابخانه و غلبه بر این نوع اضطراب بازدارنده یاری رسانند.

روش پژوهش:

پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی پیمایشی انجام شده است. جامعه پژوهش کلیه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان می‌باشند که از بین آن‌ها بر اساس جدول مورگان ۳۳۵ نفر به عنوان نمونه به صورت تصادفی انتخاب شدند، از این تعداد ۳۳۳ پرسشنامه بازگردانده شد. برای گردآوری اطلاعات از دو پرسشنامه خودکارآمدی شوارترز (۱۹۸۲) و مقیاس اضطراب کتابخانه‌ای بوستیک (جوکار و طاهریان، ۱۳۸۷) استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار spss و از شاخص‌های آمار توصیفی، آمار استنباطی و همچنین آزمون‌های آماری تی تک نمونه‌ای و تحلیل واریانس برای اثبات فرضیه‌ها استفاده شد.

مقیاس خودکارآمدی:

در این پژوهش از پرسشنامه خودکارآمدی عمومی از شوارتز و جر وسالم (۱۹۸۲) اقتباس شده است که در سال ۲۰۰۰ توسط نظامی و زیر نظر شوارتز وجروسالم به فارسی ترجمه شده است و در سال ۱۳۸۰ توسط حسن آبادی در دانشگاه علامه طباطبایی مورد استفاده قرار گرفت. بررسی نتایج تحقیقات انجام شده در ایران توسط حسن‌زاده (۱۳۸۰) و بالی لاشک (۱۳۸۲) و وقری (۱۳۷۹) نشان می‌دهد که همبستگی درونی آزمون در رابطه با متغیرهای متفاوت نسبتاً در حد بالایی است که این کیفیت، معرف روایی بودن آن است. بالی لاشک همسانی درونی پرسشنامه خودکارآمدی عمومی را بر پایه پایایی آلفای کرونباخ بین ۰/۷۵ تا ۰/۹۰ اعلام کرده است. این پرسشنامه شامل ۱۰ گویه پنج گزینه‌ای است. روش نمره‌گذاری آن لیکرت و به صورت ۱ تا ۵ است. بالاترین نمره ۵۰ و کمترین نمره ۱۰ است.

مقیاس اضطراب کتابخانه‌ای:

در این پژوهش از پرسشنامه اضطراب کتابخانه‌ای بوستیک[1](جوکار و طاهریان (۱۳۸۷)) استفاده شده است. این پرسشنامه حاوی ۳۳ گویه می‌باشد. روش نمره‌گذاری آن لیکرت و به صورت ۱ تا ۵ است. بوستیک در پرسشنامه خود عوامل اضطراب‌زا را به پنج گروه کلی: عوامل ناشی از تعامل با کتابداران،

1- Bostick

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

عوامل عاطفی، نداشتن احساس راحتی در کتابخانه، نداشتن مهارت‌های کتابخانه‌ای، عوامل مکانیکی تقسیم‌بندی می‌کند (بوستیک ۱۹۹۲)، (لی، ۲۰۱۱). پرسشنامه اضطراب کتابخانه‌ای بوستیک توسط جوکار و طاهریان (۱۳۸۷) مطابق با محیط‌های فرهنگی دانشگاه‌های ایران ارائه شد و روایی آن نیز مورد قبول گزارش شد.

یافته‌ها:

حجم نمونه ۳۳۳ نفر و پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ برای پرسشنامه خودکارآمدی برابر ۰/۷۹۱ و پرسشنامه اضطراب ۰/۹۰۷ محاسبه شده است که مقدار مطلوبی می‌باشد. برای تحلیل استنباطی در همه جداول از آزمون در سطح ۰/۰۵ =α استفاده شده است. طبق آمار توصیفی ۵۷/۴ درصد از نمونه آماری را مردان و ۴۲/۳ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. همچنین ۸۰/۸ درصد از نمونه آماری دارای سطح تحصیلات ارشد و ۱۹/۲ درصد دارای سطح تحصیلات دکتری می‌باشند. اکثر افراد نمونه مورد بررسی (۸۰/۸ درصد) کمتر از ۳۰ سال سن دارند.

تجزیه و تحلیل داده‌ها:

بررسی وضعیت اضطراب کتابخانه‌ای و مولفه‌های آن در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان

جدول ۱: نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی وضعیت اضطراب کتابخانه‌ای و مولفه‌های آن

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آماره t	مقدارمعنی‌داری (sig)
اضطراب کتابخانه‌ای	۳۳۳	۲/۲۷۳	۰/۴۸۰	-۲۷/۶۱۶	۰/۰۰۰
تعامل با کتابداران	۳۳۳	۲/۱۳۶	۰/۶۰۸	-۲۵/۹۳۱	۰/۰۰۰
عوامل عاطفی	۳۳۳	۲/۲۸۳	۰/۵۴۲	-۲۴/۱۵۳	۰/۰۰۰
نداشتن احساس راحتی در کتابخانه	۳۳۳	۲/۳۴۷	۰/۵۸۴	-۲۰/۴۱۰	۰/۰۰۰
نداشتن مهارت‌های کتابخانه‌ای	۳۳۳	۱/۸۱۲	۰/۵۸۳	-۳۷/۱۶۸	۰/۰۰۰
عوامل مکانیکی	۳۳۳	۲/۹۵۶	۰/۹۲۷	-۰/۸۶۳	۰/۳۸۹

با توجه به مقادیر به دست آمده برای آماره آزمون t و سطح معنی‌داری در جدول (۱)، فرض برابری میانگین متغیر اضطراب کتابخانه‌ای و همچنین مولفه‌های تعامل با کتابداران، عوامل عاطفی، نداشتن احساس راحتی در کتابخانه و نداشتن مهارت‌های کتابخانه‌ای، با میانگین فرضی ۳ رد می‌شود (۰/۰۵>sig). یعنی میانگین متغیرهای ذکر شده با میانگین فرضی ۳ تفاوت معنی‌دار دارند. و با توجه به میانگین‌های به دست آمده نتیجه می‌شود که سطح اضطراب کتابخانه‌ای پایین‌تر از حد متوسط (میانگین فرضی ۳) می‌باشد.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

همچنین سطح مولفه‌های اضطراب شامل تعامل با کتابداران، عوامل عاطفی، نداشتن احساس راحتی در کتابخانه و نداشتن مهارت‌های کتابخانه‌ای پایین‌تر از حد متوسط است. فقط عامل مکانیکی اضطراب در حد متوسط می‌باشد (sig/۰۵>۰).

بیشترین اضطراب به ترتیب مربوط به عامل مکانیکی و نداشتن احساس راحتی در کتابخانه با میانگین‌های (۲/۹۵۶ و ۲/۳۴۷) و کمترین اضطراب مربوط به عامل نداشتن مهارت‌های کتابخانه‌ای با میانگین (۱/۸۱۲) می‌باشد.

بررسی وضعیت خودکارآمدی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان

جدول ۲: نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای برای بررسی وضعیت سطح خودکارآمدی

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	آماره t	مقدارمعنی‌داری (sig)
خودکارآمدی	۳۳۳	۳/۷۲۹	۰/۵۲۷	۲۵/۲۳۶	۰/۰۰۰

با توجه به مقادیر به دست آمده برای آماره آزمون t و سطح معنی‌داری در جدول (۲)، فرض برابری میانگین متغیر سطح خودکارآمدی با میانگین فرضی ۳ رد می‌شود (sig/۰۵>۰). یعنی میانگین متغیرسطح خودکارآمدی با میانگین فرضی ۳ تفاوت معنی‌دار دارد. همچنین با توجه به میانگین به دست آمده نتیجه می‌شود که سطح خودکارآمدی بالاتر از حد متوسط (میانگین فرضی ۳) می‌باشد.

بررسی فرضیه‌های پژوهش:

بین اضطراب کتابخانه‌ای و مولفه‌های آن با ویژگی خودکارآمدی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان رابطه معنادار وجود دارد.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

جدول ۳: نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه اضطراب کتابخانه‌ای و مولفه‌های آن با ویژگی خودکارآمدی

		اضطراب کتابخانه‌ای	تعامل با کتابداران	عوامل عاطفی	نداشتن احساس راحتی در کتابخانه	نداشتن مهارت‌های کتابخانه‌ای	عوامل مکانیکی
خودکارآمدی	آماره ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۲۷۱ **	-۰/۱۸۲ **	-۰/۲۹۲ **	-۰/۱۸۷ **	-۰/۲۸۷ **	-۰/۱۵۸ **
	مقدار معنی‌داری(sig)	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱	۰/۰۰۰	۰/۰۰۴

** p<۰/۰۱

با توجه به مقادیر معنی‌داری به دست آمده در جدول (۳)، چون از سطح معنی‌داری ۰/۰۱ کمتر می‌باشند فرض عدم وجود رابطه بین ویژگی خودکارآمدی و اضطراب کتابخانه‌ای و همچنین تمامی مولفه های آن رد می‌شود. در نتیجه بین ویژگی خودکارآمدی و اضطراب کتابخانه‌ای رابطه معناداری وجود دارد و با توجه به مقدار منفی آماره ضریب همبستگی پیرسون، این رابطه از نوع معکوس می‌باشد. همچنین بین ویژگی خودکارآمدی و تمامی مولفه‌های اضطراب کتابخانه‌ای رابطه معناداری وجود دارد و با توجه به مقدار منفی آماره ضریب همبستگی پیرسون، این رابطه‌ها از نوع معکوس می‌باشد.

بیشترین رابطه به ترتیب مربوط به رابطه خودکارآمدی با مولفه عوامل عاطفی (۰/۲۹۲-) و نداشتن مهارت‌های کتابخانه‌ای (۰/۲۸۷-) می‌باشد.

سطح خودکارآمدی و میزان اضطراب کتابخانه‌ای و مولفه‌های آن در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان از لحاظ جنسیت تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

برای بررسی این فرضیه‌ها از روش تحلیل واریانس استفاده شده است. طبق نتایج به دست آمده از روش تحلیل واریانس و مقدار معناداری به دست آمده ازجدول (۵) و میانگین‌ها از جدول (۴) سطح خودکارآمدی در بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری ندارد. میزان اضطراب کتابخانه‌ای در بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری دارد و میزان اضطراب در دانشجویان پسر بیشتر از دانشجویان دختر است. همچنین از بین مولفه‌های اضطراب کتابخانه‌ای، مولفه‌های: عوامل عاطفی، نداشتن احساس راحتی در کتابخانه و نداشتن مهارت‌های کتابخانه‌ای در بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری دارد و میزان اضطراب در دانشجویان پسر بیشتر از دانشجویان دختر است.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

جدول ٤: شاخص‌های توصیفی متغیرها به تفکیک جنسیت

متغیرها	گروه	میانگین	انحراف معیار
خودکارآمدی	مرد	۳/۷۴۸	۰/۵۲۱
	زن	۳/۷۰۹	۰/۵۳۶
اضطراب کتابخانه‌ای	مرد	۲/۳۳۰	۰/۴۵۸
	زن	۲/۱۹۷	۰/۵۰۲
تعامل با کتابداران	مرد	۲/۱۶۵	۰/۵۸۱
	زن	۲/۰۹۷	۰/۶۴۴
عوامل عاطفی	مرد	۲/۳۴۶	۰/۵۳۵
	زن	۲/۲۰۰	۰/۵۴۳
نداشتن احساس راحتی در کتابخانه	مرد	۲/۴۲۶	۰/۵۶۲
	زن	۲/۲۴۲	۰/۶۰۰
نداشتن مهارت‌های کتابخانه‌ای	مرد	۱/۸۷۶	۰/۵۷۲
	زن	۱/۷۲۶	۰/۵۹۱
عوامل مکانیکی	مرد	۳/۰۰۸	۰/۹۵۵
	زن	۲/۸۷۷	۰/۸۸۴

جدول ٥: نتایج تحلیل واریانس تک متغیری مربوط به مقایسه‌ی دانشجویان زن و مرد از نظر سطح خودکارآمدی و میزان اضطراب کتابخانه‌ای

	آماره F	مقدار معنی‌داری
خودکارآمدی	۰/۴۴۱	۰/۵۰۷
اضطراب کتابخانه‌ای	۶/۲۴۷	۰/۰۱۳(*)
تعامل با کتابداران	۰/۹۸۸	۰/۳۲۱
عوامل عاطفی	۵/۹۶۵	۰/۰۱۵(*)
نداشتن احساس راحتی در کتابخانه	۸/۱۲۱	۰/۰۰۵(**)
نداشتن مهارت‌های کتابخانه‌ای	۵/۴۴۳	۰/۰۲۰(*)
عوامل مکانیکی	۱/۶۰۴	۰/۲۰۶

سطح خودکارآمدی و میزان اضطراب کتابخانه‌ای و مولفه‌های آن در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه صنعتی اصفهان در دو گروه ارشد و دکتری تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

برای بررسی این فرضیه‌ها از روش تحلیل واریانس استفاده شده است. طبق نتایج به دست آمده از روش تحلیل واریانس و مقدار معناداری به دست آمده ازجدول (۷) و میانگین‌ها از جدول (۶) دانشجویان

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

کارشناسی ارشد و دکتری از نظر سطح خودکارآمدی و میزان اضطراب کتابخانه‌ای دارای تفاوت معناداری می‌باشند. سطح خودکارآمدی در دانشجویان دکتری نسبت به کارشناسی ارشد و میزان اضطراب در دانشجویان کارشناسی ارشد نسبت به دکتری بالاتر می‌باشد.

جدول ٦: شاخص‌های توصیفی متغیرها به تفکیک مقطع تحصیلی

متغیرها	گروه	میانگین	انحراف معیار
خودکارآمدی	کارشناسی ارشد	۳/۶۹۵	۰/۵۳۸
	دکتری	۳/۸۷۵	۰/۴۵۶
اضطراب کتابخانه‌ای	کارشناسی ارشد	۲/۳۹۶	۰/۴۸۴
	دکتری	۲/۱۷۸	۰/۴۵۷
تعامل با کتابداران	کارشناسی ارشد	۲/۱۴۸	۰/۶۲۱
	دکتری	۲/۰۸۷	۰/۵۴۸
عوامل عاطفی	کارشناسی ارشد	۲/۳۱۸	۰/۵۴۰
	دکتری	۲/۱۳۲	۰/۵۳۰
نداشتن احساس راحتی در کتابخانه	کارشناسی ارشد	۲/۳۵۴	۰/۵۹۳
	دکتری	۲/۳۱۷	۰/۵۴۸
نداشتن مهارت‌های کتابخانه‌ای	کارشناسی ارشد	۲/۸۳۱	۰/۶۰۰
	دکتری	۱/۷۳۲	۰/۵۰۱
عوامل مکانیکی	کارشناسی ارشد	۲/۹۹۴	۰/۹۰۱
	دکتری	۲/۷۹۰	۰/۹۸۵

جدول ۷: نتایج تحلیل واریانس تک متغیری مربوط به مقایسه‌ی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری از نظر سطح خودکارآمدی و میزان اضطراب کتابخانه‌ای

	آماره F	مقدار معنی داری
خودکارآمدی	۶/۱۳۱	۰/۰۱۴(*)
اضطراب کتابخانه‌ای	۵/۱۳۰	۰/۰۳۸(*)
تعامل با کتابداران	۰/۵۳۲	۰/۴۶۶
عوامل عاطفی	۲/۵۰۶	۰/۰۱۳(*)
نداشتن احساس راحتی در کتابخانه	۰/۱۹۸	۰/۶۵۶
نداشتن مهارت‌های کتابخانه‌ای	۲/۴۹۴	۰/۰۲۳(*)
عوامل مکانیکی	۲/۴۵۱	۰/۱۱۸

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

بحث و نتیجه‌گیری:

میزان اضطراب کتابخانه‌ای در جامعه پژوهش کمتر از حد متوسط بود. همچنین میزان مؤلّفه‌های اضطراب کتابخانه‌ای شامل عوامل ناشی از تعامل با کتابداران، عوامل عاطفی، نداشتن احساس راحتی در کتابخانه، نداشتن مهارت‌های کتابخانه‌ای پایین‌تر از حد متوسط بود و تنها میزان اضطراب عامل مکانیکی در حد متوسط بود. بیشترین اضطراب به ترتیب مربوط به عامل مکانیکی و نداشتن احساس راحتی در کتابخانه با میانگین‌های (۲/۹۵۶ و ۲/۳۴۷) و کمترین اضطراب مربوط به عامل نداشتن مهارت‌های کتابخانه‌ای با میانگین (۱/۸۱۲) می‌باشد. در پژوهش‌های جیائو و آنوگبوزی (۱۹۹۷و ۲۰۰۱) باورز (۲۰۱۰)، حریری و نعمتی لفمجانی (۱۳۸۸) و حسینی، خسروی و بصیریان جهرمی (۱۳۹۶) نیز عوامل مکانیکی به عنوان مؤثرترین عامل بر افزایش سطح اضطراب کتابخانه‌ای شناخته شده است. به علاوه لی(۲۰۱۱) در پژوهش خود عوامل مکانیکی و عوامل ناشی از تعامل با کتابداران را به عنوان عوامل اصلی ایجادکننده اضطراب کتابخانه‌ای در دانشجویان معرفی کرد؛ نتایج حاصل از پژوهش وی نشان داد هم دانشجویانی که سطح بالایی از اضطراب را نشان دادند و هم دانشجویانی که دارای سطح پایینی از اضطراب بودند دلیل اصلی اضطراب کتابخانه‌ای خود را ناشی از فقدان توانایی لازم در استفاده از رایانه‌ها دانسته‌اند. بالا بودن اضطراب در مؤلّفه عوامل مکانیکی را می‌توان ناشی از فقدان مهارت لازم میان کاربران در بهره‌مندی از تجهیزات الکترونیکی مانند دستگاه‌های کپی، چاپگر، اسکنر و. . . و همچنین استفاده از فناوریهای اطلاعاتی و ارتباطاتی در کتابخانه‌ها (مانند اُپک‌های کتابخانه‌ای، فهرست برگه‌های پیوسته، نظام‌های امنیتی آر. اف. آی. دی و. . .)، تسلط نداشتن دانشجویان به استفاده از این تجهیزات و فناوری‌ها و به تبع آن نبود آموزش‌های لازم و کافی در این جهت دانست (حریری، نعمتی لفمجانی، ۱۳۸۸). از بین عوامل مکانیکی موجود در کتابخانه‌ی دانشگاه صنعتی اصفهان با توجه به پرسشنامه اضطراب کتابخانه‌ای بوستیک، تنها می‌توان به دستگاه‌های کپی و چاپگرها اشاره نمود، دستگاه‌هایی که البته دانشجویان، خود به طور مستقیم آنها را مورد استفاده قرار نمی‌دهند. بنابراین عامل اضطراب در این مؤلّفه را می‌توان به هر نوع مشکلی که در زمینه‌ی استفاده از این دستگاه‌ها برای دانشجویان ایجاد می‌شود از جمله خراب بودن آنها، بدون کاغذ بودنشان و مواردی از این قبیل نسبت داد. علاوه بر این در پرسشنامه دو سؤال برای عوامل مکانیکی اختصاص داده شده است. از این رو شاید بتوان تعداد کم سؤال‌های اختصاص داده شده به این مؤلّفه در مقایسه با سایر مؤلّفه‌های اضطراب کتابخانه‌ای را دلیل بالا بودن سطح اضطراب در این مؤلّفه ذکر کرد.

از آنجایی که مؤلّفه فقدان مهارت‌های کتابخانه‌ای در دانشگاه صنعتی اصفهان کمترین سطح اضطراب را به خود اختصاص داده است می‌توان گفت دانشجویان این دانشگاه از مهارت‌های بالایی در زمینه استفاده از کتابخانه برخوردارند؛ شاید بتوان این امر را ناشی از آموزش‌های صحیح شیوه‌های استفاده از کتابخانه به دانشجویان در این زمینه بیان کرد. اما در عین حال نباید این مسئله را نیز نادیده گرفت که پاسخگویی به سؤال‌های مربوط به مؤلّفه مهارت‌های کتابخانه‌ای به تعامل مستقیم با کتابخانه نیاز ندارد؛ اما پاسخگویی به

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

سؤال‌های مربوط به چهار مؤلّفه دیگر اضطراب کتابخانه‌ای (تعامل با کتابداران، عوامل عاطفی، احساس راحتی در کتابخانه، عوامل مکانیکی) به طور مستقیم با تجربه حضور در کتابخانه بدست می‌آید (لی، ۲۰۱۱). بنابراین شاید بتوان چنین گفت که دانشجویان بر اساس برداشتی که ازسطح مهارت‌های کتابخانه‌ای خود داشتند به سؤال‌های مربوط به این مؤلّفه پاسخ گفته‌اند که ممکن است برداشت آنها از خود اشتباه باشد.

اضطراب کتابخانه‌ای به صورت معناداری در دانشجویان پسر نسبت به دانشجویان دختر بالاتر بود. در پژوهش‌های جیائو وآنوگبوزی (۱۹۹۷)، عمران (۲۰۰۱)، عرفان‌منش، محمدی و دیده‌گاه (۱۳۹۱) وعرفان‌منش، ابریزه، و عبدالکریم (۲۰۱۴) عامل جنسیت را در اضطراب کتابخانه‌ای مؤثر می‌دانند. در پژوهش‌های این افراد نیز سطح اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان پسر بیشتر از دانشجویان دختر گزارش شده است. در برخی دیگر از پژوهش‌ها از جمله پژوهش‌های بوستیک(۱۹۹۲)، مچ و بروکس (۱۹۹۵)، باورز (۲۰۱۰) و جوکار و طاهریان (۱۳۸۷) وجود تفاوت جنسیتی در ایجاد اضطراب کتابخانه‌ای تأیید نشده است.

اضطراب کتابخانه‌ای به صورت معناداری در دانشجویان کارشناسی ارشد نسبت به دکتری بالاتر بود. میزان اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان می‌تواند تحت تأثیر تعداد دفعات استفاده از کتابخانه و مقطع تحصیلی قرار بگیرد. مشابه این یافته‌ها را می‌توان در پژوهش‌های لی (۲۰۱۱) و باورز (۲۰۱۰) و غفاری و علیپور (۱۳۹۵) مشاهده کرد. همانطور که انتظار می‌رود در مقطع دکتری به دلیل اعتماد به نفس و مراجعات بیشتر و در نتیجه آشنایی بیشتر دانشجویان نسبت به کتابخانه و استفاده از آن، میزان اضطراب کاهش می‌یابد.

خودکارآمدی به طور معناداری در دانشجویان دکتری نسبت به کارشناسی‌ارشد بالاتر نشان داده شد. همچنین سطح خودکارآمدی در دانشجویان دختر و پسر یکسان نشان داده شد. نتیجه به دست آمده با نتایج به دست آمده از پژوهش غفاری و علیپور (۱۳۹۵) و رحیمی و همکاران (۱۳۹۷) همسو می‌باشد. بر طبق یافته‌های پژوهش رحیمی و همکاران (۱۳۹۷)، دانشجویان دارای خودکارآمدی قوی بودند و بین خودکارآمدی و مقطع تحصیلی ارتباط معنی داری مشاهده شد.

سطح خودکارآمدی و میزان اضطراب کتابخانه‌ای، رابطه معنادار و منفی داشتند. در نتیجه با افزایش خودکارآمدی در دانشجویان کارشناسی ارشد اضطراب کتابخانه‌ای کاهش می‌یابد. نتیجه به دست آمده با نتایج به دست آمده از پژوهش غفاری و علیپور (۱۳۹۵) همسو می‌باشد. عوامل روانشناختی مختلفی وجود دارند که می‌توانند بر اضطراب کتابخانه‌ای تأثیر داشته باشند. یکی از این عوامل احساس خودکارآمدی یا اثربخشی شخصی است. بررسی‌ها نشان داده است که برخی عوامل فردی و شناختی اجتماعی هم چون خودکارآمدی می‌توانند در پیگیری و انجام فعالیت‌های پژوهشی نقش مهمی را ایفا کنند. خودکارآمدی، درجه‌ای از احساس تسلط فرد در مورد توانایی‌اش برای انجام فعالیت‌های خاص می‌باشد (بارد، ۲۰۰۰). از

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

نظر بندورا، انتظارات خودکارآمدی نسبت به سایر انتظارات، نقش مهمتری در انگیزش و رفتار افراد دارد (پروین و جان[1]، ۲۰۰۱).

پیشنهادات:

ـ وجود اضطراب کتابخانه‌ای و همچنین رابطه آن با خودکارآمدی در بین دانشجویان اتخاذ راهکارهای لازم برای کاهش اضطراب و افزایش خودکارآمدی را از سوی مسئولان کتابخانه‌ها و کتابداران ایجاب می‌کند. همچنین انجام پژوهش‌های بیشتری در این زمینه توصیه می‌شود.

ـ با توجه به یافته‌های این پژوهش مبنی بر این که مهمترین عامل ایجادکننده اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان در دانشگاه صنعتی اصفهان محدودیت‌ها و نواقص مربوط به مسائل فنی و فیزیکی کتابخانه است، فراهم کردن امکانات و تجهیزات بیشتر و بهتر برای دانشجویانی که به کتابخانه مراجعه می‌کنند و همچنین تلاش در جهت برطرف کردن محدودیت‌ها و نواقص مربوط به مسائل فنی و فیزیکی کتابخانه ضروری به نظر می‌رسد.

ـ به دنبال فراهم کردن امکانات و تجهیزات بیشتر و بهتر برای دانشجویانی که به کتابخانه مراجعه می‌کنند، برگزاری کارگاه‌های آموزشی روش استفاده از تجهیزات کتابخانه و ارائه دستورالعمل‌های سازنده در این زمینه توسط کتابداران ضروری می‌باشد. همچنین آشنایی دانشجویان با قوانین و آیین‌نامه‌های کتابخانه و تفهیم این قوانین برای دانشجویان از جمله تلاش‌هایی است که در جهت کاهش سطح اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان توسط کتابداران می‌تواند صورت گیرد. همچنین جهت استفاده بهتر و آسانتر از کتابخانه، راهنماهای آموزشی لازم در محیط کتابخانه نصب شود و همچنین بروشورها و جزوه‌هایی در جهت راهنمایی مراجعان به کتابخانه در اختیار آنها قرار گیرد. با توجه به یافته‌های این پژوهش مبنی بر بالا بودن سطح اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان در مؤلّفه عوامل مکانیکی و مشکلات دانشجویان در زمینه دستگاه‌های کپی و چاپگرهای رایانه‌ای، پیشنهاد می‌شود مسئولان و مدیران جهت حل این مشکل اقدام کنند؛ اقداماتی از قبیل آشنا نمودن دانشجویان با نحوه کار با دستگاه‌های کپی و چاپگرها.

ـ با برگزاری کلاس‌های آموزشی مهارت‌های خودکارآمدی برای دانشجویان این دانشگاه می‌توان به کاهش میزان اضطراب کتابخانه‌ای آنان یاری رساند.

ـ انجام پژوهش‌های تکمیلی که سطح و میزان عواطف کاربران را از نظر ویژگی‌های شخصیتی کاربر و محیطی کتابخانه‌ها مورد سنجش قرار دهد و درصورت مشاهده این مشکل، عوامل مؤثر بر آن را شناسایی و درصدد کاهش و رفع آن برآیند، می‌تواند گام مفیدی در جهت استفاده مؤثر کاربران کشور از منابع و خدمات کتابخانه‌ای محسوب شود.

1- Pervin & John

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

فهرست منابع و مآخذ

ـ جوکار، عبدالرسول، و طاهریان، آمنه سادات (۱۳۸۷). «بررسی و مقایسه میزان اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شیراز بر اساس مقیاس اضطراب کتابخانه‌ای باستیک (بوستیک)». پژوهش‌های تربیتی و روانشناختی، ۴(۱)، ص. ۱۳۵-۱۵۹.

ـ حریری، نجلا، و نعمتی لفمجانی، سمیه (۱۳۸۸). «سنجش اضطراب کتابخانه‌ای در بین دانشجویان: مطالعه موردی دانشکده علوم توانبخشی دانشگاه علوم پزشکی ایران». فصلنامه دانش شناسی (علوم کتابداری و اطلاع رسانی و فناوری اطلاعات)، ۲(۷)، ص. ۳۹ -۵۲.

ـ رحیمی، فاطمه، سید میرنسب، هنگامه سادات، علمدار، الهه، کمالی، کورش، خوشه مهری، گیتی (۱۳۹۷). «ارتباط خودکارآمدی با موفقیت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تهران». نشریه پژوهش پرستاری ایران. ۱۳ (۲)، ص. ۵۹-۶۵

ـ سید حسینی، شهره، خسروی، عبدالرسول، بصیریان جهرمی، رضا (۱۳۹۶). «بررسی رابطه جنسیت با میزان اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر بوشهر». فصلنامه دانش شناسی (علوم کتابداری و اطلاع رسانی و فناوری اطلاعات. ۱۰(۳۹)، ص. ۴۳-۵۷

ـ عرفان‌منش، محمدامین، دیده گاه، فرشته، محمدی، مهدی (۱۳۹۲). «اضطراب کتابخانه‌ای در میان دانشجویان دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه شیراز بر مبنای ویژگی‌های زمینه‌ای». فصلنامه مطالعات ملی کتابداری وسازماندهی اطلاعات، ۲۴(۴)، ص. ۴۲-۶۱.

ـ غفاری، سعید، و علیپور، رقیه (۱۳۹۵). «بررسی رابطه احساس خودکارآمدی و اضطراب کتابخانه‌ای در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه خوارزمی». فصلنامه روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تنکابن. ۷(۴)، ص. ۱-۹

ـ نارمنجی، مهدی و نوکاریزی، محسن (۱۳۸۸). «بررسی اضطراب اینترنتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌های بیرجند و فردوسی در فرایند جستجوی اطلاعات». علوم و فناوری اطلاعات، ۲۵(۱)، ص. ۱۱۱ -۱۲۹

ـ نوحی، نعیمه (۱۳۹۱). ارتباط احساس خودکارآمدی و اضطراب کتابخانه‌ای دانشجویان دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره). پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. دانشگاه تربیت معلم

__ Mech, T. F. , & Brooks, C. I. (1995). Library anxiety among college students: An exploratory study. Chicago: Association of College & Research Libraries.

__ Brown, A. G. , Weingart, S. , Johnson, J. R. J. , & Dance, B. (2004). " Librarians don't bite: assessing library orientation for freshmen". Reference services review, 32(4), 394-403.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]

__ Carlile, H. (2007). "The implications of library anxiety for academic reference services: a review of the literature". Australian Academic and Research Libraries, 38(2), 129.

__ Cleveland, A. M. (2004). "Library anxiety: A decade of empirical research". Library Review, 53(3), 177-185.

__ Erfanmanesh , M. , Abrizah, A. , & Karim, N. H. A. (2014). "The Prevalence and Correlates of Information Seeking Anxiety in Postgraduate Students". Malaysian Journal of Library & Information Science, 19(2), 69-82.

__ Jiao, Q. G. , & Onwuegbuzie, A. J. (1999). "Self-perception and library anxiety: An empirical study". Library review, 48(6), 140-147.

__ Jiao, Q. G. , & Onwuegbuzie, A. J. (2001). "Library anxiety and characteristics strengths and weakness of graduate student's study habits". Library review, 50(2), 73-78.

__ Kwon, N. , Onwuegbuzie, A. J. , & Alexander, L. (2007). "Critical thinking disposition and library anxiety: Affective domains on the space of information seeking and use in academic libraries". College & Research Libraries, 68(3), 268-278.

__ Mellon, C. A. (1986). "Library anxiety: A grounded theory and its development". College & Research libraries, 47(2), 160-166

Onwuegbuzie, A. J. (1997). "Writing a research proposal: The role of library anxiety, statistics anxiety, and composition anxiety". Library & Information Science Research, 19(1), 5-33

__ Scholz, U. , Gutiérrez Doza, B. , Sud, S. , & Schwarzer, R. (2002). . "Is general self-efficacy a universal construct? Psychometric findings from 25 countries". European Journal of Psychological Assessment, 18(3), 242–251.

__ Jiao, Q. G. , Onwuegbuzie, A. J. , & Daley, C. E. (1997). "Factors Associated with Library Anxiety". Paper presented at the Annual American Educational Research Association Conference (Chicago. IL, March 24-28).

__ Bostick, S. L. (1992). The development and validation of the library anxiety scale. PhD dissertation. Wayne State University.

__ Bowers, S. L. (2010). Library Anxiety of Law Students: A Study Utilizing the Multidimensional Library Anxiety Scale. PhD dissertation. University of Denver.

__ Brannan, Joyce A. (2003). A study of library anxiety in history physical education majors. Master thesis, university of Southern Mississippi.

[Downloaded from jnrihs.ir on 2026-11-18]